

Asia: VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Saate lausunnolle ja/tai koko periaatepäätösluonnosta koskevat yleiset huomiot

Keskitymme tässä lausunnossa vain lukuun 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Demokratiaohjelmassa asetetaan kunnianhimoisia tavoitteita demokratian vahvistamiseksi Suomessa. Ohjelma huomioi niin kotimaan kuin kansainvälisen kontekstin haasteet ja pyrkii kehittämään ratkaisuja, jotka tukevat avoimen, osallistavan ja yhdenvertaisen yhteiskunnan rakentamista.

Hyvil - Osallistuminen hyvinvointialueen toimintaan -verkkosivulle on koottu tietoa hyvinvointialuelain osallistumista koskevista säännöksistä, osallistumisen ohjelmasta ja tavoista sekä hyvinvointialueiden demokratiaindikaattorista. Sivun sisältö on tuotettu yhteistyössä Sitran ja oikeusministeriön kanssa.

Demokratiaohjelman tilannekuva jäi melko ohueksi, eikä siinä huomioitu uuden demokratiatason syntymistä. Hyvinvointialueiden luottamushenkilöt on nyt valittu suorilla vaaleilla, mikä haastaa uudella tavalla myös demokratiaa kaksoisjohtajuuteen.

Suomessa terveyserot ovat kasvaneet lukuisista terveyskampanjoista huolimatta. Yksi keskeinen syy terveyseroille liittyy ihmisten taloudelliseen ahdinkoon. Suomessa ovat terveyserojen lisäksi kasvaneet myös tuloerot. Yhteiskunnastamme löytyy hyvätulaisia, joilla on mahdollisuus panostaa terveytensä ylläpitämiseen. Samaan aikaan on pienituloisia, joilla menee entistä huonommin niin taloudellisesti kuin terveydellisesti. Heidän tulevaisuuden näkynsä on synkkä, vailla toivoa ja luottamusta tulevaan. Demokratia tarvitsee luottamusta yhteiskuntaan, mikäli yhteiskunta ei tarjoa luottamusta ja turvaa, ihmisen on vaikea kokea kuuluvansa yhteiskuntaan. Ulkopuolisuuden tunne voi johtaa yksinäisyyteen, arvottomuuden tunteeseen ja syrjäytymiseen. Osallisuuden kokemus synnyttää luottamusta yhteiskuntaan.

Terveyserojen kaventaminen on yksi perusta demokratian lisäämiselle. Jokaisella ihmisellä on oikeus olla osallinen yhteiskuntaan. Hyvinvointialueilla on suuri mahdollisuus vähentää terveyseroja tarjoamalla oikea-aikaisia palveluita ja huolehtimalla sairauksien ennaltaehkäisystä. Hyvinvoinnin vahvistaminen ja terveyden edistäminen mahdollistaa osallisuuden ja edesauttaa demokratian.

Demokratian kanavissa ja muodoissa on tapahtunut suuria muutoksia. Live keskustelutilaisuuksiin osallistujien määrä on pienentynyt, painetun median merkitys on vähentynyt ja tilalle tullut hybridi/etämahdollisuudet ja sosiaalinen media.

Demokratian läpinäkyvyyttä on pyritty lisäämään eduskunnan kyselytuntien televisioinnilla. Kuntien ja kaupunkien valtuustojen kokouksia on striimattu jo vuosia, joskin kiinnostus on jäänyt odotettua pienemmäksi. Pelkkien päätöskokousten seuraaminen ei ole osallistavaa vaan ennemminkin turruttavaa, koska osallistumismahdollisuutta ei ole.

Tänä päivänä yhteiskunnallisia keskusteluita käydään pääasiassa sosiaalisessa mediassa, osassa kanavista voi kommentoida anonyyminä. Se on johtanut vastakkaisasettelun kasvamiseen, valeuutisten levittämiseen ja vihapuheeseen. Printtimedian keskittyminen on vähentänyt uutisointia erityisesti maakunnissa ja kunnissa. Tämä heikentää mahdollisuuksia uutisointia hyvinvointialueiden asioista alueen asukkaille. Nyt hyvinvointialueiden asioista viestitään hyvinvointialueiden nettisivuilla ja heidän omilla sosiaalisen median kanavilla. Harmillisesti printtamediassa ainoat uutiset hyvinvointialueilta ovat budjettiylitykset ja jatkuvat muutosneuvottelut, vaikka THL tuottaa valmista arviointimateriaalia kaikista hyvinvointialueista julkaistavaksi. Hyvinvointialueet ovat onnistuneet monissa järjestämisvastuutehtävissä alueellaan hyvin. Myös tätä viestiä kansalaiset kaipaivat, mikä herättäisi luottamusta palvelujärjestelmäämme ja sitä kautta yhteiskuntaamme sekä demokratiaan.

Käynnissä oleva muutos kaipaa uusia demokratian muotoja. Demokratia-ohjelmassa on mainintoja demokratia.fi-työkaluista, kuten asukasraadit, - paneelit, ja osallistava budjetointi.

Näiden hyvien työkalujen käyttöönotto vaatii osaamista, aikaa sekä henkilöresurssia ja rahaa. Jokaisella hyvinvointialueella on laadittu osallisuussuunnitelma, mutta niiden vaikutukset tulevat näkyviin vasta pitkän ajan kuluttua. Toimintakulttuurin muutos on hidasta. Erytistä on kiinnitettävä huomioita osallisuuden lisäämiseen. Voidaanko hyvinvointialueella järjestää osallistuvaa budjetointia? Voidaanko asukkaita kuulla aluevaalien välillä?

Osallisuuden mahdollisuus kuuluu kaikille. Ilman koordinaatiota se jää helposti irralliseksi hyvinvointialueiden päätöksenteosta ja johtamisesta. Osallisuustyö hyvinvointialueilla -kyselyn tulokset 2023 - THL

Järjestöjen rooli on keskeinen osallistumisen kanavana. Järjestöjen toimintaedellytysten kapeneminen saattaa vaikeuttaa yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa. Järjestöt joutuvatkin etsimään uudenlaisia keskinäisiä yhteistyö- ja osallisuusmuotoja päästäkseen yhteistyöhön kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Järjestöt eivät ole tasaisesti kaikilla alueilla mukana osallisuuden monialaisissa työryhmissä tai verkostoissa (THL kuvio 8). Kauppinen T, Ylitörmänen T (2024) Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio hyvinvointialueilla 2024. Tutkimuksesta tiiviisti 42/2024. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-393-5>

LUKU 3.1 Edistämme äänestysaktiivisuutta

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- ymmärrettävä ja saavutettava vaalitiedotus ja -viestintä,
  - äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja esteettömyyden varmistaminen,
  - kuntien kannustaminen kuulemaan nuoria ja huomioimaan eri ikäryhmiä äänestyspaikkojen sijoittelussa,
  - yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa erityisesti ensi kertaa äänestävien nuorten aikuisten ja muita heikommassa asemassa olevien äänioikeutettujen tavoittamiseksi.
-

Tavoitelinjaus 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- yhteistyö ja vuorovaikutus valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien, kirjastojen, koulujen, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken,
  - lapsi- ja nuoriystävällisen, saavutettavan, ymmärrettävän ja puoluepoliittisesti neutraalin tiedon tuottaminen ja viestintä vaaleista, eri hallintotasojen tehtävistä, puolueiden arvoista ja äänestämisestä niissä kanavissa missä lapset ja nuoret viettävät aikaansa ja osana demokratiakasvatusta.
-

LUKU 3.2 Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kuntalain ja hyvinvointialuelain toimivuuden arviointi nuorisovaltuustoja koskevien säännösten osalta,
- tuki ja koulutus kuntien, hyvinvointialueiden sekä koulujen ja oppilaitosten henkilöstölle niin yleissivistävässä kuin ammatillisessa koulutuksessa.

-

Tavoitelinjaus 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskevissa asioissa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkityksen painottaminen avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä,
- viranhaltijoiden tukeminen ja kuulemis- ja vuorovaikutusosaamisen lisääminen,
- jo olemassa olevien lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen rakenteiden tehokkaampi hyödyntäminen valmistelussa ja päätöksenteossa,
- hyvien käytänteiden kokoaminen ja levittäminen,
- osallistumis- ja kuulemistoimien vaikuttavuuden arvioinnin, mittaamisen ja seurannan kehittäminen sekä sidosryhmäviestintä osallistumisen tuloksista.

-

LUKU 3.3 Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen kehittämisen koordinoinnin ja seurannan kehittämistyö yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten toimijoiden, kuten

Opettajankoulutusfoorumin, yliopistojen ja korkeakoulujen, Opetushallituksen sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa,

- mitattavissa olevan seurantatiedon kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevien, opetussuunnitelmien ja tutkinnon perusteissa määriteltyjen oppimistavoitteiden toteutumisesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa.

-

Tavoitelinjaus 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen, materiaalien ja menetelmien skaalaaminen ja levittäminen valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle
- demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen käytännön toteuttamisvaihtoehtojen ja ratkaisumallien kehittäminen yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien, kuten kolmannen sektorin toimijoiden, vanhempien ja muiden lähiyhteisötoimijoiden kanssa.

-

Tavoitelinjaus 7: Vahvistamme siviilipalveluskoulutukseen, kotoutumiskoulutukseen, monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon sekä varusmiespalvelukseen osallistuvien tietämystä ja osaamista demokratiasta.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- siviilipalveluskoulutuksen, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä varusmiespalveluksen opetussuunnitelmien ja -sisältöjen tarkastelu demokratia- ja osallisuusteemojen näkökulmista.

-

LUKU 3.4 Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 8: Parannamme monikanavaisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia erilaisten alueiden ja eri väestöryhmien, erityisesti lasten ja nuorten erilaiset osallistumisen edellytykset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret huomioon ottaen.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- uudenlaisten, valtakunnallisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinojen ja rakenteiden kehittäminen ja testaaminen,
- jo olemassa olevien osallistumisen rakenteiden vakiinnuttaminen,
- digitaalisten vaikuttamiskanavien lapsi- ja nuorisoystävällisyyden parantaminen ja niiden tunnettuuden lisääminen,
- hallinnon ja kansalaistoimijoiden ratkaisukeskeisen kumppanuuden vahvistaminen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseksi sekä vuoropuhelun lisäämiseksi heitä koskevassa päätöksenteossa.

-

Tavoitelinjaus 9: Tuemme suoran kansalaisosallistumisen mallien kehittämistä ja dialogisten menetelmien käyttöönottoa päätöksentekoprosesseissa eri hallinnontasoilla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- niin sanotun puntaroivan demokratian menetelmien, kuten kansalaisraatien tai -paneelien, sekä dialogisten menetelmien käyttöönotto valtioneuvoston strategisten linjausten valmistelussa ja osana olemassa olevia kuulemisen ja osallistumisen kanavia,
- kansallisten dialogien mallin jatkokehittäminen, dialogien toteuttaminen ja niiden tulosten parempi hyödyntäminen,
- paikallisesti ja alueellisesti kehitettyjen hyvien dialogikäytäntöjen ja -mallien levittäminen valtakunnallisesti,
- eduskunnan, hyvinvointialueiden ja kuntien kannustaminen puntaroivan keskustelun käyttämiseksi päätöksentekonsa tukena.

-

LUKU 3.5 Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

Yleiset huomiot

Demokratiaohjelmassa (s.20) todetaan "Hyvinvointialueiden rakenteiden pitää tukea monipuolisia ja innostavia vaikuttamisen tapoja. Kaikille pitäisi löytyä itselle sopiva tapa osallistua päätöksentekoon. Tämä edellyttää, että osallistumistapojen suunnittelussa huomioidaan erilaisten kohderyhmien tarpeet".

Lausunnossa on hyödynnetty tähän lukuun kansallisen osallisuusverkoston jäsenten näkemyksiä. Osallisuusverkosto koostuu hyvinvointialueiden osallisuutta edistävästä asiantuntijoista.

- Hyvinvointialueilla tulee olla erilaisia menetelmiä, joilla vahvistetaan tai varmistetaan asukkaiden osallisuus- ja osallistumismahdollisuudet myös poliittiseen päätöksentekoon esimerkiksi puntaroivien asukaspaneelien kautta. Osallisuus- ja osallistumismahdollisuuksia tulee seurata ja raportoida. Lisäksi niiden vaikuttavuutta tulee myös mitata. Päätöksenteossa tulee sitoutua useiden osallisuusmenetelmien käyttöön. Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että käytössä on useita kanavia hyvinvointialoiteoikeuden lisäksi.

Demokratiaohjelman tavoitelinjauksen 10. toimenpiteiden toteutuksessa on tärkeä huomioida samaan aikaan käynnissä olevat hyvinvointialueiden säästöpainet. Siksi on tärkeää jakaa osallistumis- ja vaikuttamismenetelmiä yli hyvinvointialueiden raportoinnin, seurannan ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Hyvinvointialueiden kansallinen osallisuusverkosto on merkityksellinen mukana oleville organisaatioille.

Jotta osallisuus- ja osallistumismahdollisuudet voidaan varmistaa, on hyvinvointialueilla oltava riittävät ja osaavat resurssit osallisuuden edistämiseen. Osallisuuden ja demokratian erilaisia muotoja kehittäessä on muistettava päivittäisten kohtaamisten merkitys osallisuuden toteutumisessa. Osallisuuden edistämisen näkökulmasta on huolehdittava osallistumisen ja lähidemokratian toimenpiteiden saavutettavuudesta, esteettömyydestä ja yhdenvertaisuudesta. Toteutumista tulee arvioida erilaisten vamma ryhmien ja muiden toimintakykyrajoitteisten henkilöiden tarpeiden näkökulmasta (mm. Saavutettavuusdirektiivi ja YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimus).

Tavoitelinjaus 10: Seuraamme ja edistämme asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Tavoite nähdään kannatettavana. Tärkeää on, että ihmiset ovat mukana siinä prosessissa, mikä koskettaa heitä ja luo heille mahdollisuuksia osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Tavoitelinjauksen toimenpiteiden toteutuminen edellyttää riittäviä resursseja, jotta tosiasiasa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on sekä niitä voidaan seurata ja edistää jokaisella hyvinvointialueella yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kumppanuudella .

Osallistumismahdollisuuksien tasapuolinen toteutuminen vaatii riittäviä resursseja hyvinvointialueilla. Tämä on otettava huomioon suunnitelmissa. Digitaaliset kanavat ovat tärkeitä osallistumisen keventämisessä ja helpottamisessa. Kaikki väestöryhmät eivät pääse helposti digitaalisten kanavien äärelle tai pysty käyttämään niitä sujuvasti. Digitaalisten työkalujen kehittämisen ohella on varmistettava vaihtoehtoisia osallistumismuotoja, jotka tukevat erilaisten väestöryhmien osallistumista. Kansalaisten kokemus vaikuttavuudesta on kriittinen tekijä

osallistumismotivaatiolle. Jos osallistumismahdollisuudet ovat symbolisia, se voi heikentää luottamusta. Osallistumisen tulee tapahtua ennen päätöksiä ja integroitua aidosti päätöksenteon prosesseihin. Sosioekonominen asema ja alueelliset erot vaikuttavat merkittävästi osallistumisen määrään ja muotoihin. Viestinnän merkitystä demokraattisen osallistumisen vahvistamisessa on merkittävä: selkeä ja saavutettava viestintä varmistaa, että asukkaat ovat tietoisia oikea-aikaisista mahdollisuuksistaan osallistua.

Hyvinvointialueiden osallisuussuunnitelmat ovat keino seurata osallisuuden kehittymistä. On tärkeää kehittää mittareita ja prosesseja, joilla seurataan osallisuusmallien tuloksia, osallistumisen määrää ja osallistumisen vaikuttavuutta. Mittareiden avulla voidaan selvittää, missä määrin asiakkaat kokevat, että heidän osallistumisensa vaikuttaa päätöksentekoon ja miten osallisuusmallit tukevat demokratiaa. Systemaattinen arviointi tukee osallisuusmallien kehittämistä vastaamaan paremmin paikallisia ja alueellisia tarpeita. Kaikelle tälle tulee varmistaa työrauha, sillä osallisuussuunnitelmat on monilla hyvinvointialueilla saatu valmiiksi kuluneen vuoden aikana.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **hyvinvointialueuudistuksen vaikutusten arviointi asukkaiden ja palvelunkäyttäjien tosiasiallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen,**
- **alueellisen ja paikallisen demokratian kehittäminen ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.**

Toimenpiteet ovat kannatettavia

Tavoitelinjaus 11: Tuemme demokratian ja osallistumisen näkökulmaa osana alue- ja paikallishallinnon johtamista ja päätöksentekoa.

s. 20 kohta "Ollakseen vaikuttavaa osallistumisen tulee kuitenkin kytkeytyä päätöksentekoon ja sen valmisteluun osana kuntien ja hyvinvointialueiden prosesseja. Tämä edellyttää muun muassa osallistumisen oikea-aikaisuutta sekä riittävää tiedollista pohjaa." sekä tämä "Julkisten palvelujen tulee tarjota ihmiselle kokemus yhteiskunnasta, jossa jokaisen asia on tärkeä, ja jossa tilanteita ratkotaan yhdessä kaikkia osapuolia kunnioittaen ja kuunnellen."

Tavoitelinjausta ja sen toimenpiteitä kannatetaan.

Aluetason demokraattisten rakenteiden toimivuudella on suora yhteys itsehallinnollisuuden vahvistamiseen paikallistasolla sekä yleiseen demokratiapiirteiden edistämiseen julkisessa hallinnossa. Liian yksityiskohtainen ohjaus murtaa hyvinvointialueiden järjestämisen tehtävän toteutusta ja siten heikentää hyvinvointialueiden demokratiaa sekä itsehallintoa. Sellaista ulkoista ohjausta, joka on omiaan heikentämään luottamusta alueellisiin luottamusorganisaatioihin ja virkajohtoon tulisi välttää. Hakiessa vastauksia vaikean taloustilanteen, tulisi valittavat toimenpiteet perustua riittävään konsensukseen alueellisen näkemyksen ja valtion näkemyksen välillä. Tämä edellyttää riittävän laajaa, laadukasta ja jaettua tietopohjaa sekä pitkälle yltävää analyysia esitettävien muutosten tuomista alueellisista ja yhteiskunnallisista kokonaisvaikutuksista. Osana

demokratiatyötä tulee valtion ohjaukseen luoda tila ja myös taata alueen piirteistä nousevalle alueelliselle demokratiatasolle tosiasialliset edellytykset onnistua tavoitteidensa saavuttamisessa.

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **hyvinvointialueiden ja kuntien välisen rajapinnan sekä ministeriöiden välisen työnjaon selkeyttäminen alueellisen ja paikallisen demokratian ja osallistumisen edistämiseen liittyen,**
- **asukkaiden osallistumisen tarkasteleminen johtamisen ja hallinnon kysymyksenä ja osana päätöksentekoa,**
- **tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuuden, käytön ja kehittämisen selvittäminen,**
- **demokratiaosaamisen lisääminen julkisissa palveluissa.**

Toimenpiteet ovat kannatettavia

LUKU 3.6 Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 12: Jatkamme kansallisen demokratiapolitiikan johdonmukaista kehittämistä perustuen demokratianäkemykseen, jossa perusoikeudet, sananvapaus, oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään tärkeinä, toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- **demokratiapolitiikan nykyistä tiiviimpi ja systemaattisempi koordinaatio suhteessa esimerkiksi hallinto-, tieto-, media- ja teknologiapolitiikkatoimiin,**
- **yhteistyö akateemisen tutkimuksen kanssa demokratiapolitiikan tietoperustan ja tietoperusteisen päätöksenteon vahvistamiseksi.**

-

Tavoitelinjaus 13: Vahvistamme kansallisen demokratiapolitiikan ja demokratian edistämistoimien vaikuttavuuden arviointia, seuranta ja läpinäkyvyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- kansallisen demokratiaindikaattorityön kehittäminen,
- osallistuminen Suomen demokratian tilan arviointi- tai auditointityöhön yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa,
- hallituksen demokratiapoliittisista toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta viestiminen avoimesti, saavutettavasti ja läpinäkyvästi.

-

LUKU 3.7 Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti

Yleiset huomiot

-

Tavoitelinjaus 14: Edistämme demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista Euroopan unionissa ja kansainvälisesti, ja vahvistamme näin myös turvallisuutta, vakautta ja kriisinkestävyyttä.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- demokratiatoimien jatkumon, hyvän hallinnon ja avoimuuden kehittämisen sekä vaaliturvallisuustyön syventämisen edistäminen EU:ssa,
- tietoisuuden lisääminen demokratian ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen suunnatuista EU-rahoituslähteistä kansallisesti,
- aktiivinen vaikuttaminen Euroopan neuvoston roolin kehittämiseen demokratiakysymyksissä,
- osallistuminen Team Europe Democracy -aloitteeseen,
- kehitysyhteistyömäärärahan kohdentaminen strategisesti demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskuntien vapaan toimitilan tukemiseksi huomioiden erityisesti niin kutsuttujen tasapainottavien tai vastapainojen instituutioiden toimintaa.

-

Tavoitelinjaus 15: Tiivistämme Suomen kansainvälisen demokratiatyön koordinointia ja kansainvälisten demokratiasuosituksen toimeenpanon seurantaan kansallisella tasolla.

-

Keskeisiä toimenpiteitä:

- valtioneuvoston kansainvälisten demokratia-asioiden koordinaatiojärjestelmän perustaminen,
- kansainvälisten valvontaelinten ja järjestöjen suositusten kansalliseen toimeenpanoon panostaminen.

-

1 Tilannekuva: Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa

Yleiset huomiot

Demokratiaohjelman tilannekuva jäi melko ohueksi, koska siinä ei huomioitu uuden demokratiatason syntymistä. Hyvinvointialueiden luottamushenkilöt on nyt valittu suorilla vaaleilla, mikä haastaa uudella tavalla myös demokratiaa kaksoisjohtajuuteen.

Esitetty tilannekuva on ajantasainen, perustuu tutkittuun tietoon ja antaa kattavan kuvan demokratian tilasta kansainvälisesti ja Suomessa

-

Tilannekuva toimii hyvänä taustoitukseksi periaatepäätöksessä esitettyihin linjauksiin

3

2 Demokratiapolitiikka Suomessa ja Euroopan unionissa

Yleiset huomiot

-

3 Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Yleiset huomiot

-

Tenkula Tarja
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy - Errityisasiantuntija